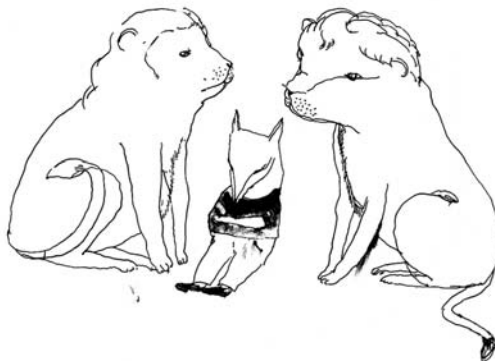

Búcsú Ternyák Zolitól

Ez a rettenetes üres mező.
A halál kilovagol Magyarországról.

Minden valamire való író vagy színész
Előbb megöli a képzeletét,
És az utolsó oldalakon csak lazít.
Inkább döögjön bele az olvasó vagy a néző.
Élet és halál között lebegünk mindannyian.
Az Isten bocsássa meg vétkeinket, Ternyák Zoli!
Lehet, hogy fölfal a fantáziám,
De az is lehet, hogy nem vagyok jóízú.
Béke poraidra... Pisti.

Itt lesse, ha a képzeletem szülté oncolón, tényleg fölfal?

Roskó Gábor rajza

Látod, húzom az időt, Zolikám.

Egy hibátlan fiatalember, aki mellesleg színházvezető, és te csesztetted, ahogy csesztetted mindenkit, aki engedményeket tett életnek és kultúrának az élet és a kreativitás rovására – akárcsak én, de én már nem vagyok ilyen szigorú, mert egyszerűen keresztfiad, Gazsi, aki már nyolc éves, azt mondta: „Apa, élj sokáig, lécci.” Egyszóval ez a hibátlan fiatalember és színházvezető azt felelte neked: „Zoli, te zseni vagy, én nem... ezért teszem, amit tennem kell.” Ettől egy kicsit megnyugodtál, és elfogadtad, talán meg is szeretted őt, ahogy színészek szeretnek.

Velünk úgy kezdődött, hogy elszálltam New Yorkból, kinyílt az ejtóernyőm, és én kiugrottam éppen a debreceni Csokonai Színház tetejére.

Azt mondták: csinálj, amit akarsz.

Én azt mondtam: *Csehov!*

Ők azt mondták: *SIRÁLY!*

Én azt mondtam, *okey*, és elkezdtem érdeklődni a magyar színház és a magyar színészek iránt. Egyszer láttam egy fiút a Hunnia kávézó asztalára lapulva, aki érdeklődő szemekkel nézett. Azt mondták, ő a Ternyák Zoli. Azután láttam a tévében egy *Cseresznyés kert*-előadást, és elállt a lélegzetem. Még a tévén keresztül is bejött nekem egy színész, aki úgy beszélt a színpadon, mint egy ember. Te voltál. Azután a *Sirály*-ban nem játszottál, nagy kár. Így hát beértem a csodálatos Kerekes Éva Keróval és Bertók Lajos Lalival, akik szerelmes barátaim lettek, és remek színészek azóta is és újra...

A Genet-darabban már ott voltál velünk, három vadállat a ketrecben: *FÉRFIAK (Szigorított őrizet)*. És itt most néhány szót a három férfi sorsáról, akik együtt voltak, és játszottak értem is. Horányi Laci kétes körülmények között bal esetet szenvedett az országúton, amibe édes, kedves színésznő menyasszonya, Kati belehalt. Bertók Lali néhányszor már a színházi pálya és az élet szélére került, majd kapott egy utolsó esélyt, hogy most minden címlapon ott legyen az *Egy örült naplójával*.

Te, Ternyák Zoli, egy évig fekdüdtél élet és halál között, hogy végül, mint egy kiskölyök, odagömbölyödj Isten kebelére, ahogy szoktad, ahogy velem is tetted, amikor *A félkegyelműt* próbáltuk és játszottuk a MERLIN-ben. Nem mondom, hogy Merlin Színház, mert te voltál ott az egyetlen színház a sok kultúra közepette. Együtt próbáltunk, Roskó Gábor beszélt harmadikként egy gyönyörű kályha-nő szoborral.

És együtt próbáltuk a darabot, mert a színház az együtt! A színház dialógus és közbeszólás. Mint az élet.

Hogyan is mondták ők azt ott a kálomista Rómában: „Rendezők jönnek és mennek, de mi mindig itt leszünk.” Itt éltél és voltál színész, Ternyák Zoli.

Húzom az időt, mert tudom, most el kéne árulnom a titkot, a titkodat. Hogy miért mondhatta azt a színházvezető fiatalember és még sokan mások, zseniális vagy, csak... ami mindent és semmit nem jelent a titkon kívül. Mégis megpróbálom megfejtetni egy fiatal nő, egy örök barát segítségével, akit te és én nagyon tehetségesnek tartottunk, de a beszari szakma eltanácsolta a színháztól.

Ez a barátunk a színházban és a szerelemben így szólt hozzám a másfél éves kislány feje felett: „Ternyák Zoli nem létezett, ő nem is volt, csak a színházban, abban a mesében ott a színpadon, ahol igazi, hús-vér, valódi ember lehetett...”

Egymással vitatkozva, veszekedve, de minden komoly balhé nélkül dolgoztunk együtt a FÉLKEGYELMŰ-n, majd utána is másfél évig, amíg a darab telt házzal ment a Merlinben. A kollégák véleménye megoszlott, vagy inkább azt mondtam: a közönség szerette, a kollégák nem nagyon. Ez a legjobb felállítás, csak egy kicsit farszto. Amint rettenetes farszto volt szeretni téged évekig. Nem volt mese, téged mások szeretete tartott életben, és ezt nem tette könnyűvé, hogy az alkohol hatása alatt szörnyű dolgokat mondtál és csináltál, amit én a saját kis heroinpajzsommal védtem ki.

Ma már amikor veled beszélgetek, tiszták vagyunk mind a ketten, halott és elhagyott barátom. Tiszták vagyunk, te meg tudtál halni végre, és én tanulok élni, nem bámulni az égre. Ez egyáltalán nem hollywoodi happy end, de a pokoli mozinak, a sötétnek vége, és „lőn viláosság”.

És te, Ternyák Zoli, a hosszú alvás után fölébredtél egy új világban.

Isten veled, Isten hozott! Tök jó rendeződ van, és te magaddal vitted a „titkod”.

BÁLINT PISTI
(ALULÍROTT BÁLINT ISTVÁN)

Summary

The issue opens with a large-scale survey, compiled by Judit Csáki and centred on the problem of theatre financing. The first contribution is the edited version of a round-table conference, uniting ten experts of this far-reaching complex; this is followed by two conversations, the first with László Harsányi, president of the National Cultural Foundation, the second with László Megyeri, manager of the Thália Theatre.

Three following reviews are concerned with new opera productions. András Csont saw Tchaikovsky's *Pique Dame* at the Opera House; a new Hungarian music drama, *The Last Waltz* by Iván Madarász, was also premiered at the Opera House, while the revival of Wagner's *Lohengrin* took place at the Debrecen theatre.

In our dance column Livia Fuchs starts from the jubilar gala performance of the five years old Hungarian National Ballet to strike a balance and explore the future prospects of the company.

Of straight play reviews there are but two. Ágnes Veronika Tóth saw *Algebra*, a new Hungarian play by György Baráthy performed by the Artéria Theatre Company, and Judit Szántó sums up *The Paris Express* by French author Samuel Benchetrit revealed by the Budapest Chamber Theatre.

During the 2002/2003 season Andrea Stuber regularly visited all new productions of the Pécs National Theatre; we now publish the written version of her observations and experiences.

Within our column on world theatre the first contribution is by István Nánay who saw some sixteen performances at the Contemporary Drama Festival where Hungarian theatres participated along with foreign companies and Hungarian-language productions by guests from the neighboring countries. The next review is by Tamás Halász, who was present at the Vienna Theaterwochen and saw a *Romeo and Juliet* jointly produced by Sweden's Cirkör circus company and the Stockholm Royal Drama Theatre.

Under the heading IN MEMORIAM Andrea Stuber and István Bálint say both farewell to a highly gifted, complex theatre personality: the actor Zoltán Ternyák (1964–2003), recently deceased.

Play of the month is György Baráthy's *Algebra*, also reviewed in the present issue.